

श्रुतसंकाशं शास्त्राभासरूपं श्रुतं शास्त्रं त्वया श्रुतं आकर्णितं संज्ञासुवाचारं भणं विकरोनामधेयमिति श्रुतेर्नाममात्रासुसंपत्सु ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ७ ॥ शून्यं बोधशून्यं तव बुद्धिः सत्त्वमिति भावः शून्यागरे वासश्च संन्यासिनां धर्म इति नममकश्चिद्वोषोस्ति ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ मोक्षवार्त्तिकः वार्त्तामात्राभिज्ञानतुमुक्तः ॥ ७४ ॥ मुक्तत्वे हि माकृथावर्णसंकरमित्युक्तिर्युक्तेत्याह नहीति एकत्वं चिदात्मनः पृथक्त्वं पुं प्रकृत्योः भाव आत्मा अभावस्तुच्छरूपत्वात् प्रकृतिः अनयोः समयोगे वर्णसंकरणो न ह्यस्ति ॥ ७५ ॥ कथं तद्विवर्णसंकरणं श्रमाभिमानवशादित्याह वर्णाश्रमा इति अपृथक्त्विनः पृथक्त्वं

अथवा श्रुतसंकाशं श्रुतमन्यच्छ्रुतं त्वया ॥ अथापीमासु संज्ञासु लौकिकीषु प्रतिष्ठसे ॥ ६५ ॥ अभिषंगावरोधाभ्यां बद्धत्वं प्राकृतो यथा ॥ सत्वेनानुप्रवेशो हि यो यं त्वयिरुतो मया ॥ ६६ ॥ किं तवापकृतं तत्र यदि मुक्तोऽसि सर्वशः ॥ नियमो ह्येषु वर्णेषु यतीनां शून्यवासिता ॥ ६७ ॥ शून्यमावेशयं त्याचमया किं कस्य दूषितं ॥ नपाणिभ्यां न बाहुभ्यां पादोभ्यां न चानघ ॥ ६८ ॥ न गान्नावयवैरन्यैः स्पृशामित्वां न राधिप ॥ कुले महति जाते न हीमता दीर्घदर्शना ॥ नैतत्सदसि वक्तव्यं सद्वाऽसद्वा मिथः कृतं ॥ ६९ ॥ ब्राह्मणागुरवश्चेमेतथामान्यागुरुत्तमाः ॥ त्वंचाथगुरुरप्येषामेव मन्यो न्यगौरवं ॥ ७० ॥ तदेवमनुसंहस्य वाच्यावाच्यं परीक्षता ॥ स्त्रीपुंसोः समवायो यं त्वया वाच्यो न संसदि ॥ ७१ ॥ यथापुष्करपर्णस्थं जलं तत्पर्णमस्पृशत् ॥ तिष्ठत्यस्पृशती तद्वत्त्वयि वत्स्यामि मैथिल ॥ ७२ ॥ यदि चाद्यस्पृशत्यामेस्पृशी जानासि कंचन ॥ ज्ञानं कृतमवीजं ते कथं तेनेह भिक्षुणा ॥ ७३ ॥ सगार्हस्थ्यार्च्चयुतश्च त्वं मोक्षं चानाप्यदुर्विदं ॥ उभयोरंतराले वैवर्त्तसे मोक्षवार्त्तिकः ॥ ७४ ॥ न हि मुक्तस्य मुक्तेन ज्ञस्यैकत्वं पृथक्त्वयोः ॥ भावाभावसमायोगे जायते वर्णसंकरः ॥ ७५ ॥ वर्णाश्रमाः पृथक्तेन दृष्टार्थस्यापृथक्त्विनः ॥ नान्यदन्यदिति ज्ञात्वानान्यदन्यत्र वर्त्तते ॥ ७६ ॥ पाणौ कुंडं तथा कुंडे पयः पयसि मक्षिका ॥ आश्रिताश्रययोगेन पृथक्तेनाश्रिताः पुनः ॥ ७७ ॥ न तु कुंडे पयो भावः पयश्चापि न मक्षिका ॥ स्वयमेवाभ्रुवंत्येते भावानुपराश्रयं ॥ ७८ ॥ पृथक्त्वादाश्रमाणां च वर्णान्यत्वे तथैव च ॥ परस्परपृथक्त्वाच्च कथं ते वर्णसंकरः ॥ ७९ ॥ नास्मि वर्णोत्तमा जाता न वै श्याना वरा तथा ॥ तव राजन्सवर्णास्मि शुद्ध्यो निरविभुता ॥ ८० ॥ प्रधानो नाम राजर्षिर्व्यक्तं ते श्रोत्रमागतः ॥ कुले तस्य समुत्पन्नां सुलभां नाम विद्धि मां ॥ ८१ ॥

पुं प्रकृत्योर्विवेकस्तदस्यास्तीति पृथक्त्वं तदित्यस्य अतएव पृथक्तेन नानात्वेन वर्णाश्रमाः यस्य भांति दृष्टा अर्थयिनसः जगतः पृथक्त्वं मन्वानस्यैतद् दृष्ट्या व्यभिचारात् वर्णसंकर इत्यर्थः यदा त्वेवं जानाति अन्यतशरीरं अन्यत् आत्मानं भवति इति तदा ज्ञात्वा एतदेवापरोक्षीकृत्य स्थितायाः मम अन्यत्सत्वं अन्यत्र त्वयि न वर्त्तत इत्यर्थः ॥ ७६ ॥ पाणिकुंडादयः एकदेशस्था अपि परस्परं संकीर्यते कस्य सान्त्वये कलोलीभावं न गच्छंति एवमाश्रमाणां वर्णानां च आत्मनः सकाशात् तेन ब्रह्मिष्ठस्य पृथक्त्वात् कथं वर्णसंकर इति श्लोकत्रयार्थः ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥